Inwoners aan het woord over de energietransitie

Aanvullende vragenlijst over de energietransitie in de RES-regio Holland-Rijnland (verdieping op ruimtelijke voorwaarden en financiëleparticipatie)

Rapportage (analyse op regional niveau)
RES-regio Holland Rijnland
24 januari 2021

E:M+MA.

Inhoudsopgave

Achtergrond **3**

Samenvatting **6**

Resultaten **9**

Kennis over de RES *9*

Mening over eerste keuzes RES-regio Holland Rijnland *11*

Ruimtelijke voorwaarden voor het plaatsen van windmolens *16*

Ruimtelijke voorwaarden voor het plaatsen van zonnevelden *19*

Energieprojecten in de buurt *22*

Open vragen *28*

Persoonskernmerken *39*

Achtergrond

Achtergrond

In het Klimaatakkoord staan afspraken om onze CO_2-uitstoot te verminderen. Gemeenten, provincies en waterschappen werken op regionaal niveau samen met burgers, bedrijven, maatschappelijke partijen en netbeheerders aan deze opgave. Alle regio's – dertig in totaal – stellen een Regionale Energiestrategie (RES) op. In deze RES geeft elke regio aan welke bijdrage zij kan leveren aan het opwekken van duurzame elektriciteit uit zon en wind.

Doel

De RES-regio Holland Rijnland wil in aanloop naar het vaststellen van de RES 1.0 inzicht krijgen in de manier waarop inwoners denken over de regionale energietransitie, en op welke manier ze hierbij willen bijdragen en over meedenken. Hiervoor worden onder andere twee online vragenlijsten uitgezet onder inwoners van de regio.

In deze rapportage worden de resultaten van de tweede vragenlijst gepresenteerd. Deze tweede vragenlijst richt zich in het bijzonder op de ruimtelijke voorwaarden die die inwoners hebben bij het plaatsen van zonnevelden en windmolens. Ook worden in deze vragenlijst inwoners gevraagd op welke manier zij betrokken willen worden bij lokale energieprojecten.

In de eerste vragenlijst, waarvan de resultaten in een eerdere rapportage zijn gepresenteerd, werden inwoners gevraagd naar hun houding, hun gedrag, hun voorkeuren en zorgen in het kader van de regionale en lokale energie-transitie. De tweede vragenlijst biedt een verdieping op de resultaten uit de eerste vragenlijst.

Methode

De online vragenlijst is een kwantitatieve onderzoeksmethode. De vragenlijst bestaat uit een combinatie van meerkeuzevragen, vragen met beoordelingsschalen en open vragen. In totaal bestond de online vragenlijst uit maximaal 26 vragen. Niet iedere respondent heeft alle vragen gekregen; dit is immers deels afhankelijk van de antwoorden die een respondent geeft op eerdere vragen. Enkel open vragen waren niet verplicht om in te vullen.

De vragenlijst is volledig ingevuld door 1.400 respondenten. Zie het hoofdstuk *Persoonskenmerken* voor meer informatie over de groep respondenten.

Periode

De online vragenlijst kon worden ingevuld tussen 15 december 2020 en 10 januari 2021.

Communicatie

Vanuit de RES-regio Holland Rijnland is er een persbericht uitgestuurd om de vragenlijst onder de aandacht te brengen onder inwoners. De betrokken gemeenten hebben de vragenlijst via eigen (social media) kanalen gecommuniceerd richting hun inwoners. Bijvoorbeeld via Facebook, LinkedIn, lokale kranten, burgerpanels en flyers in h-a-h bladen.

Leeswijzer

Ten eerste wordt er in deze rapportage een samenvatting gegeven van de resultaten van de tweede online vragenlijst. Vervolgens worden de resultaten per vraag weergegeven en kort toegelicht. Ook worden de persoonskenmerken van de respondenten vermeld en de aanvullende suggesties die zij gaven in het laatste deel van de vragenlijst.

Samenvatting

Samenvatting

De belangrijkste bevindingen in bullet points:

- Twee vijfde van de respondenten wist – voorafgaand aan de vragenlijst – niets van de RES. Een kwart van hen geeft aan hier al iets van te weten. Enkel 8% van de respondenten geeft aan hier reeds al veel over te weten.

- 44% van de respondenten heeft veel begrip voor de eerste keuzes[1] die de RES-regio Holland heeft gemaakt voor het opwekken van duurzame elektriciteit in de regio. Respondenten uit deze groep noemen de keuzes verstandig, begrijpelijk en logisch. Wel zouden ze graag zien dat de impact op de natuur en het landschap minimaal is.

- Twee vijfde van de respondenten heeft deels begrip voor de keuzes die RES-regio Holland Rijnland heeft gemaakt voor het opwekken van duurzame elektriciteit in de regio. Met name de keuze om zoveel mogelijk zonnepanelen op daken te plaatsen, geniet onder deze groep de voorkeur. Echter worden er vraagtekens gezet bij het plaatsen van windmolens en zonnevelden. Veel gehoorde kritiekpunten zijn: mogelijk overlast, ruimtegebrek, verstoring en vervuiling van het landschap/de natuur.

- 16% van de respondenten heeft geheel geen begrip voor de eerste keuzes die de RES-regio Holland Rijnland heeft gemaakt. Zij noemen de keuzes slecht, onrealistisch, geldverspilling en onzinnig. Respondenten uit deze groep willen dat de RES-regio serieus gaat kijken naar alternatieve energiebronnen, zoals kernenergie.

- Er is sprake van grote verdeeldheid over het plaatsen van windmolens in de regio: 39% is het er (zeer) mee eens dat windmolens in de regio worden geplaatst; 34% is het hier (zeer) mee oneens. Bijna 40% van de respondenten is het er (zeer) mee eens dat windmolens zoveel mogelijk bij elkaar worden gezet. Ruim een kwart van de respondenten staat hier neutraal in.

- 44% van de respondenten vindt de stroken langs snelwegen heel erg goede plekken om windmolens te plaatsen. Tegelijkertijd vindt twee derde van de respondenten vindt recreatie- of natuurgebieden heel erg slechte plekken om windmolens in of vlakbij te plaatsen.

- Meer dan de helft (54%) van de respondenten is het er een beetje tot zeer mee eens dat energie in de regio opgewekt moet worden met zonnevelden. In vergelijking met de houding van respondenten t.a.v. het plaatsen van windmolens, hebben respondenten een minder uitgesproken voorkeur voor het wel/niet bij elkaar plaatsen van zonnevelden.

- Bijna de helft van de respondenten (47%) vindt bedrijfsterrein of industriegebieden heel erg goede plekken om zonnevelden te plaatsen, zij het in het gebied of daar vlakbij. Vlakbij het dorp of de wijk wordt door 40% van de respondenten als heel erg slechte plek gezien.

[1] Hierbij wordt verwezen naar de drie belangrijkste keuzes die door de RES-regio Holland Rijnland zijn gemaakt m.b.t. het opwekken van duurzame elektriciteit in 2030: 1) Zoveel mogelijk zonnepanelen op daken; 2) Windmolens en zonnevelden zoveel mogelijk combineren in gebieden; 3) Windmolens en zonnevelden zoveel mogelijk langs snelwegen, provinciale wegen en spoorwegen plaatsen.

- Twee derde van de respondenten geeft aan het liefst via een nieuwsbrief per mail op de hoogte gebracht te worden van energieprojecten in de buurt. De helft van de respondenten noemt h-a-h bladen of de lokale krant als (tevens) een gewenst medium hiervoor.

- 73% van de respondenten wil via een online vragenlijst betrokken worden bij lokale energieprojecten. Ook fysieke inspraakbijeenkomsten (37%) en digitale vormen (34%) zijn populaire manieren onder respondenten om betrokken te worden bij lokale energieprojecten.

- 30% van de respondenten wil financieel betrokken worden bij een lokaal energieproject. Het afnemen van stroom of het kopen van aandelen, zijn de meest genoemde manieren waarop respondenten financieel betrokken willen worden bij lokale energieprojecten.

- De respondenten die financieel betrokken willen worden bij een lokaal energieproject, geven aan dat ze dit met name willen om zo een bijdrage te leveren aan het beperken van klimaatverandering. Winst krijgen uit de investering is (zeer) belangrijk voor een kwart van deze respondenten, maar het is dus niet de voornaamste reden waarom ze financieel betrokken willen worden.

- Geen behoefte hebben aan financiële betrokkenheid bij een lokaal energieproject, komt doorgaans niet voort uit weerstand tegen wind- en zonne-energie. Daarnaast geeft bijna een kwart van de respondenten aan dat het niet beschikken over (financiële) middelen, een (zeer) belangrijke reden voor hen is om niet financieel betrokken te zijn bij een lokaal energieproject.

Resultaten

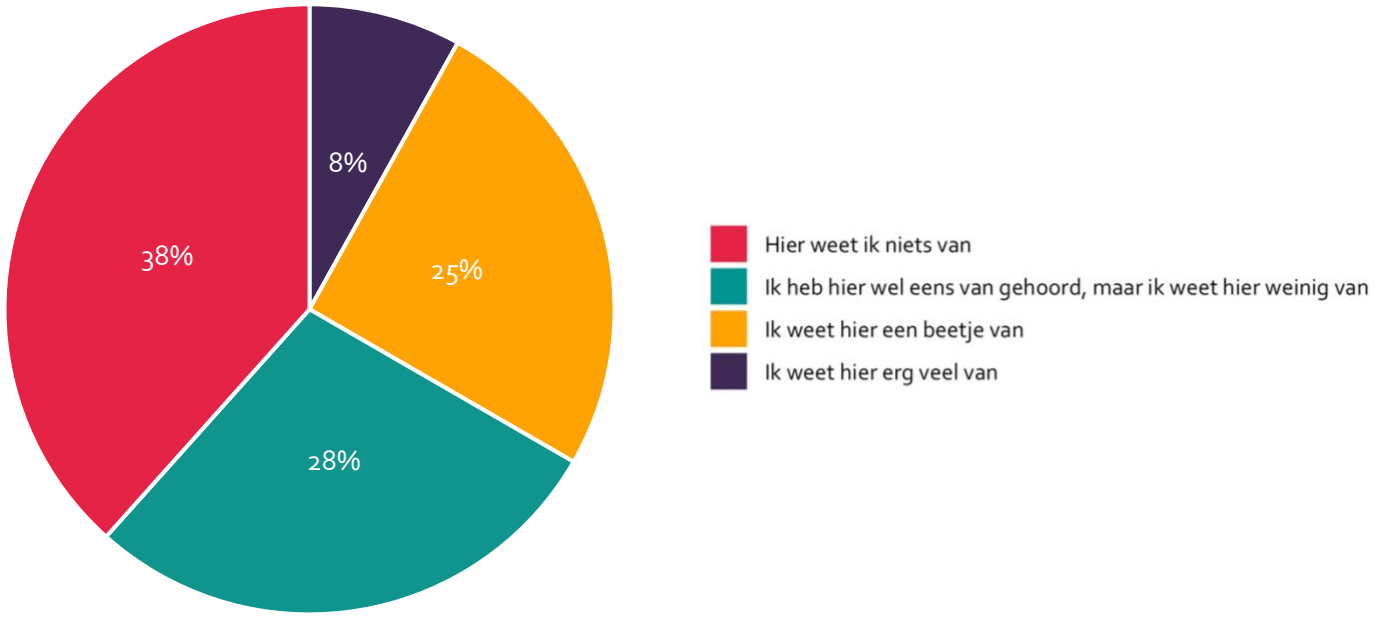
Kennis over de RES

Twee vijfde van de respondenten wist – voorafgaand aan de vragenlijst – niets van de RES

Een kwart van de respondenten weet hier een beetje van. Enkel 8% geeft aan al veel over de RES te weten. De rest (28%) heeft hier wel eens van gehoord, maar weet hier weinig van.

Bekendheid met de Regionale Energiestrategie (%)

(n = 1.400)

Resultaten

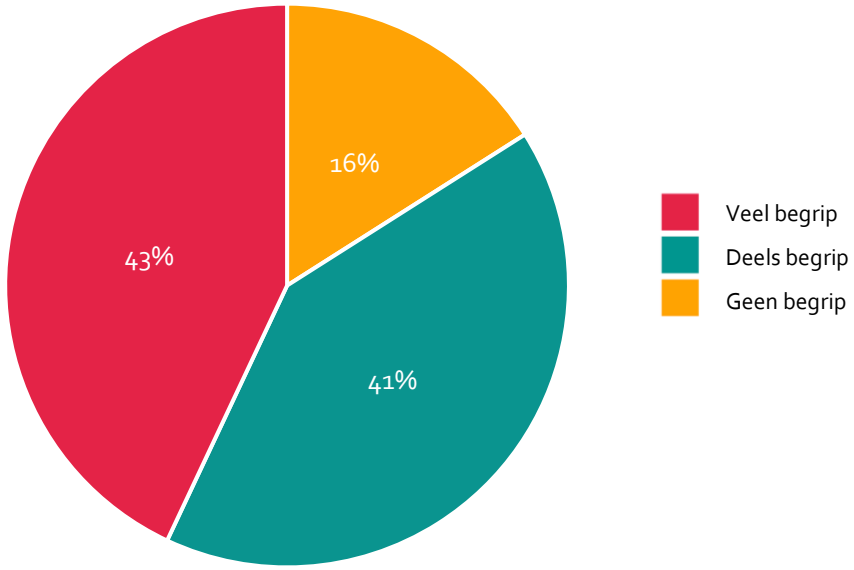
Mening over eerste keuzes RES-regio Holland Rijnland

44% van de respondenten heeft veel begrip voor de eerste keuzes van de RES-regio Holland Rijnland m.b.t. het opwekken van duurzame elektriciteit.

Twee van de vijf respondenten heeft deels begrip voor deze keuzes. 16% heeft geheel geen begrip voor de keuzes die zijn gemaakt.

Mate van begrip voor keuzes RES-regio Holland Rijnland

(n = 1.195)

Toelichting vraag

Respondenten zijn gevraagd wat zij vinden van de drie belangrijkste keuzes die door de RES-regio Holland Rijnland zijn gemaakt voor het opwekken van duurzame elektriciteit tot 2030. Dit zijn:

- Zoveel mogelijk zonnepanelen op daken plaatsen;
- Windmolens en zonnevelden zoveel mogelijk combineren in gebieden, aangezien dit het meest efficiënt en minder kostbaar is;
- Windmolens en zonnevelden zoveel mogelijk langs snelwegen, provinciale wegen en spoorwegen.

Deze keuzes zijn toegelicht in een animatie van de RES-regio Holland Rijnland die in de vragenlijst is toegevoegd en die respondenten dus konden afspelen voordat ze de open vraag moesten invullen. Voor het taartdiagram (zie links op deze pagina) zijn de antwoorden op deze open vraag geclusterd in drie categorieën: veel begrip, deels begrip en geen begrip. Zie volgende pagina's voor een beschrijving van deze drie clusters.

Cluster 1: Veel begrip (44%)

Deze groep noemt de keuzes verstandig, begrijpelijk en logisch. Wel vinden ze het belangrijk dat er ook actief wordt ingezet op energiebesparing en dat er goed rekening wordt gehouden met de natuur, in het bijzonder met vogels.

Uitgelichte antwoorden:

- "Goede keuze, optimaal benutten van de kostbare grond hier in de regio. Plekken die toch al onbewoonbaar zijn."
- "OK, zijn de meest reële opties denk ik. Misschien ook nog op bedrijfsterreinen. En ook inwoners en bedrijven bewust maken dat er nog heel veel energie bespaard moet worden, zodat er minder duurzame opwek nodig is."
- "Klinkt allemaal als goede ideeën: opwekking moet divers zijn om instabiliteit van het net te voorkomen, en gebieden langs bestaande infrastructuur zijn toch onwenselijk voor de meeste andere bestemmingsplannen, dus die kunnen daar prima gebruikt voor worden."
- "Ik vind het goede uitgangspunten, maar wel met de kanttekening dat velden en windmolenparken langs snelwegen meestal geen negatieve effecten op de omgeving hebben. Dit is bij provinciale wegen of spoorwegen lang niet altijd het geval. Hier moeten meer factoren worden meegewogen. Daarbij zou ik het plaatsen van windmolens in industriegebieden ook geen verkeerde keuze vinden"

Cluster 2: Deels begrip (40%)

Deze groep heeft doorgaans begrip voor het plaatsen van zonnepanelen op zowel grote als kleine daken. Met name veel verdeeldheid onder deze groep over het plaatsen van zonnevelden dan wel windmolens. Windmolens worden veelal gezien als doorn in het oog en men maakt zich zorgen dat zonnevelden te veel ruimte in beslag nemen.

Uitgelichte antwoorden:

- "Optie 1 kan ik mij helemaal in vinden. Windmolens zijn destructief voor de natuur (insecten etc., windmolens in Duitsland heeft daar een zeer grote negatieve impact gehad op de bij) en zonnevelden zullen juist in de groene gebieden geplaatst worden."
- "Loop niet te hard van stapel. Het rendement van alternatieve bronnen zal over 10 jaar wellicht verdubbelen of verviervoudigen en wellicht is er een andere bron of methode ontwikkeld welke veel beter is."
- "Zonnepanelen op grote daken is oké, maar die enorme velden vol glinsterende platen levert veel gevaar voor het verkeer."
- "Ruimte in de Bollenstreek is schaars. Dus zuinig zijn. Zonnepanelen op daken, boven wegen, fietspaden, parkeerplaatsen kost geen ruimte."
- "Zonnepanelen en windmolens, prima. Maar zonnevelden… dat staat me tegen. De grond eronder krijgt geen lucht en licht meer. Zo verpesten we een belangrijk stuk aarde"

Cluster 3: Geen begrip (16%)

Deze groep noemt de keuzes slecht, onrealistisch, geldverspilling en onzinnig. Windmolens en zonnevelden zien zij als vervuiling van het landschap en de natuur, en ze vinden geen van beide energieinstallaties passen in 'ons dichtbevolkte gebied'. Ook willen ze dat er serieus naar andere alternatieve energiebronnen, zoals kernenergie, wordt gekeken.

Uitgelichte antwoorden:

- "Kernenergie wordt niet meegenomen. De enige energie die er ook is als het niet waait of de zon schijnt. Daarnaast geen CO2 uitstoot. Zonnevelden zijn verprutsers van de openbare ruimte. Dan kan je meteen van het Groene Hart wel het glazen hart of zwarte hart maken."

- "Sympathiek, maar in het algemeen niet realistisch. Zonne- en windenergie kunnen slechts voor een paar procent bijdragen aan de energiebehoefte. En dan de horizonvervuiling van windmolens in het nu nog prachtige Groene Hart…"

- "Windmolens en zonnepanelen hebben te veel nadelen. Slecht voor de natuur, leefomgeving maar ook slecht voor de stabiliteit en rendement van het net."

- "Dit is best veel moeite voor slechts 54.000 huishoudens. Verder zijn windmolens niet recyclebaar en daardoor niet echt goed voor het milieu. De productie van zonnepanelen is evenmin 'schoon'. De meest efficiënte manier om energie op te wekken is kernenergie. Steek al dat geld en al die moeite in het bouwen van een veilige kerncentrale."

Resultaten

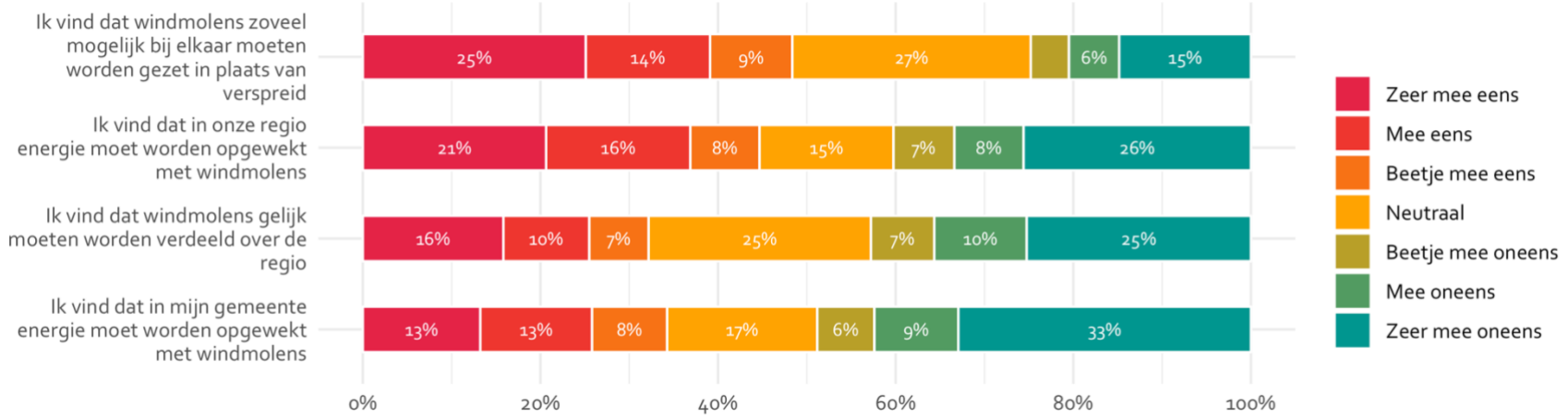
Ruimtelijke voorwaarden voor het plaatsen van windmolens

Verdeeldheid over het plaatsen van windmolens in de regio; 37% is het hier (zeer) mee eens, 34% is het hier (zeer) mee oneens.

Een kwart van de respondenten is het er zeer mee eens dat windmolens zoveel mogelijk bij elkaar moeten worden gezet in plaats van verspreid. 15% is het hier zeer mee oneens. Een kwart van de respondenten is het er bovendien zeer mee oneens dat in hun gemeente energie moet worden opgewekt met windmolens.

Stellingen over het plaatsen van windmolens in de regio (%)

(n = 1.307 – 1.386. Exclusief 'Weet ik niet / geen mening')

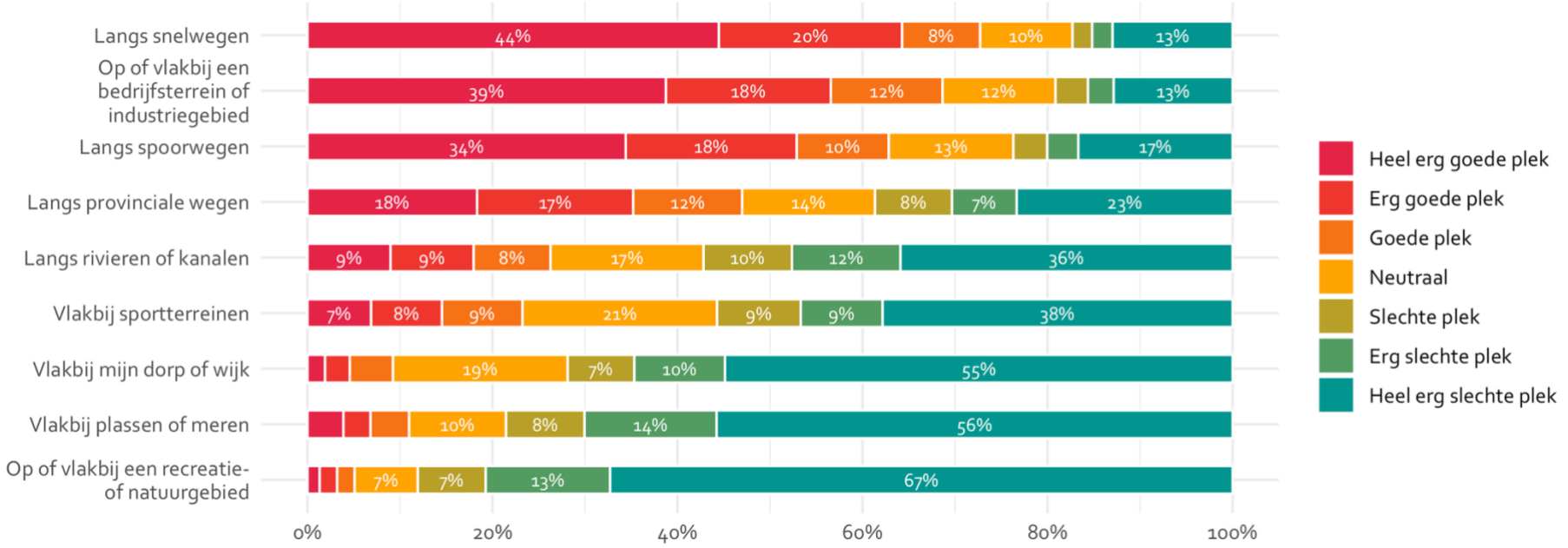

Langs snelwegen en op of vlakbij een bedrijfsterrein of industriegebied wordt als meest geschikte plek voor windmolens gezien.

44% van de respondenten vindt de gebieden langs snelwegen een heel erg goede plek om windmolens te plaatsen. Twee derde vindt op of vlakbij een recreatie- of natuurgebied een heel erg slechte plek.

Voorkeuren van plaatsen voor windmolens in de gemeente (%)

(n = 1.337 – 1.376. Exclusief 'Weet ik niet / geen mening')

Resultaten

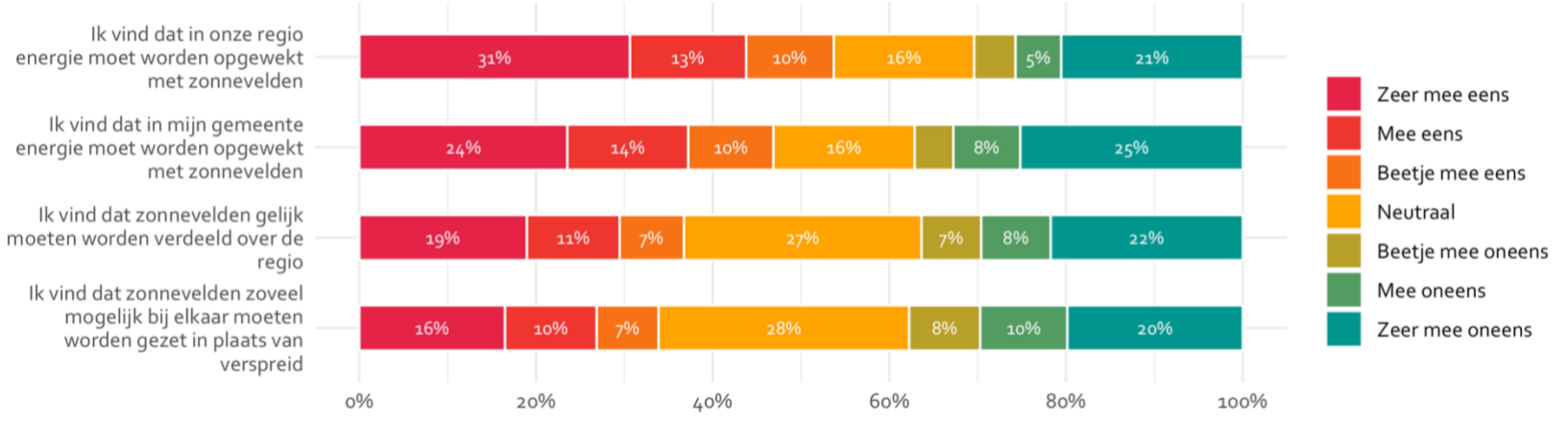
Ruimtelijke voorwaarden voor het plaatsen van zonnevelden

Meer dan de helft (54%) is er (zeer/een beetje) mee eens dat energie in de regio opgewekt moet worden met zonnevelden

In vergelijking met de houding van respondenten t.a.v. het plaatsen van windmolens, hebben respondenten een minder uitgesproken voorkeur voor het wel/niet bij elkaar plaatsen van zonnevelden.

Stellingen over het plaatsen van zonnevelden in de regio (%)

(n = 1.329 – 1.391.. Exclusief 'Weet ik niet / geen mening')

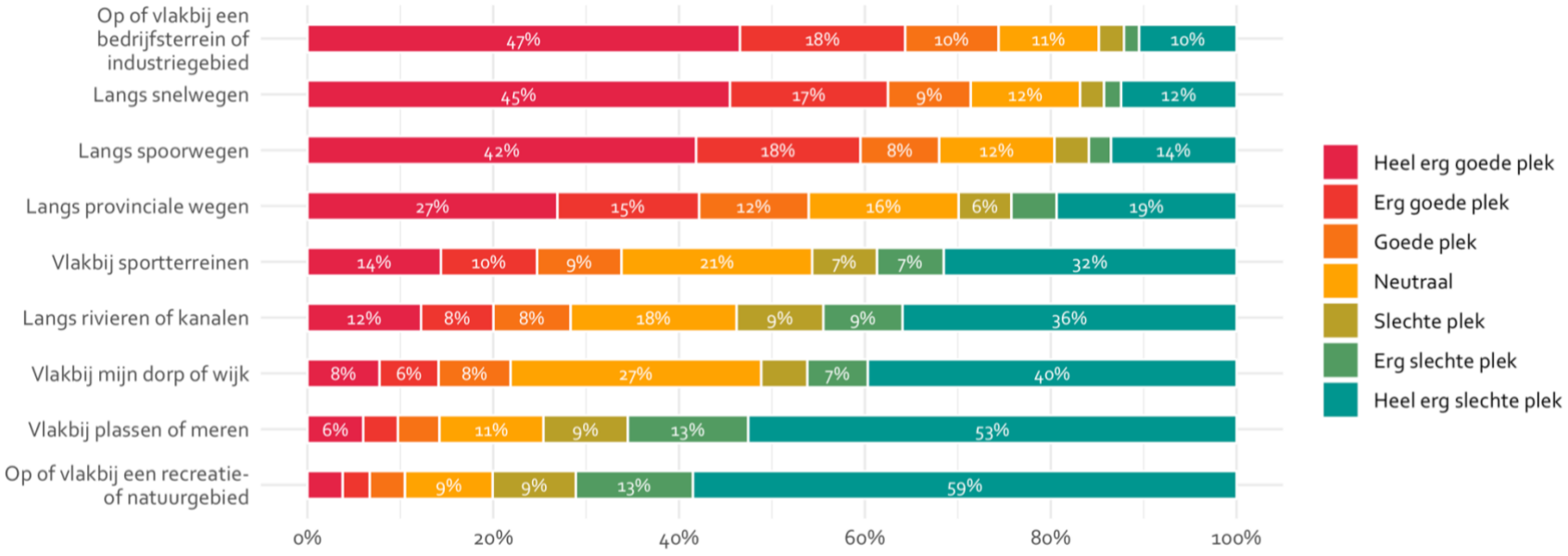

Ook voor zonnevelden hebben respondenten de voorkeur om deze te plaatsen op of vlakbij een bedrijfsterrein of industriegebied of langs snelwegen

Minder weerstand om zonnevelden te plaatsen vlakbij eigen dorp of wijk in vergelijking met het plaatsen van windmolens aldaar. Wel vindt 40% van de respondenten dit nog altijd een heel erg slechte plek voor zonnevelden.

Voorkeuren voor plaatsen voor zonnevelden (%)

(n = 1.346 – 1.374.. Exclusief 'Weet ik niet / geen mening')

Resultaten

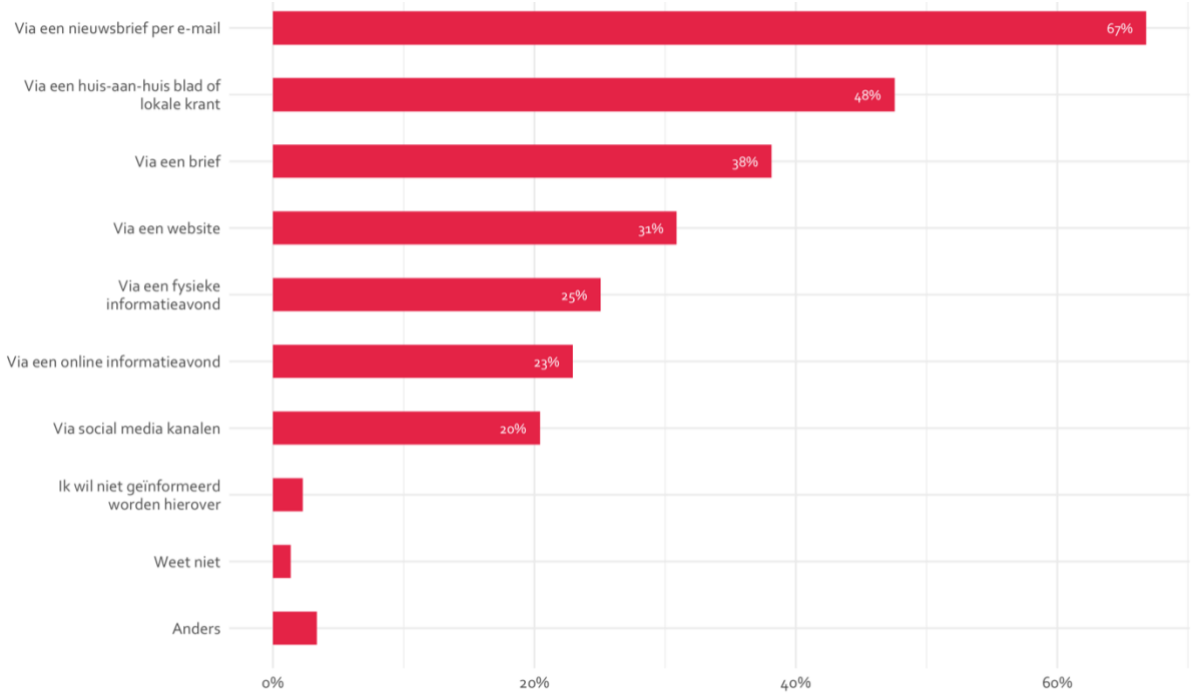
Energieprojecten in de buurt

Nieuwsbrief per e-mail meest gewenste manier om geïnformeerd te worden over lokaal energieproject

Twee derde van de respondenten geeft aan het liefst via een nieuwsbrief per mail op de hoogte gebracht te worden. Ook h-a-h bladen of lokale kranten zijn hiervoor een gewenst medium. Tevens valt op dat er slechts een minimale voorkeur is voor een fysieke informatieavond ten opzichte van een online variant.

Kanalen voor informatievoorziening over energieproject in de buurt (%)

(n = 1.400)

Antwoorden optie 'Anders'

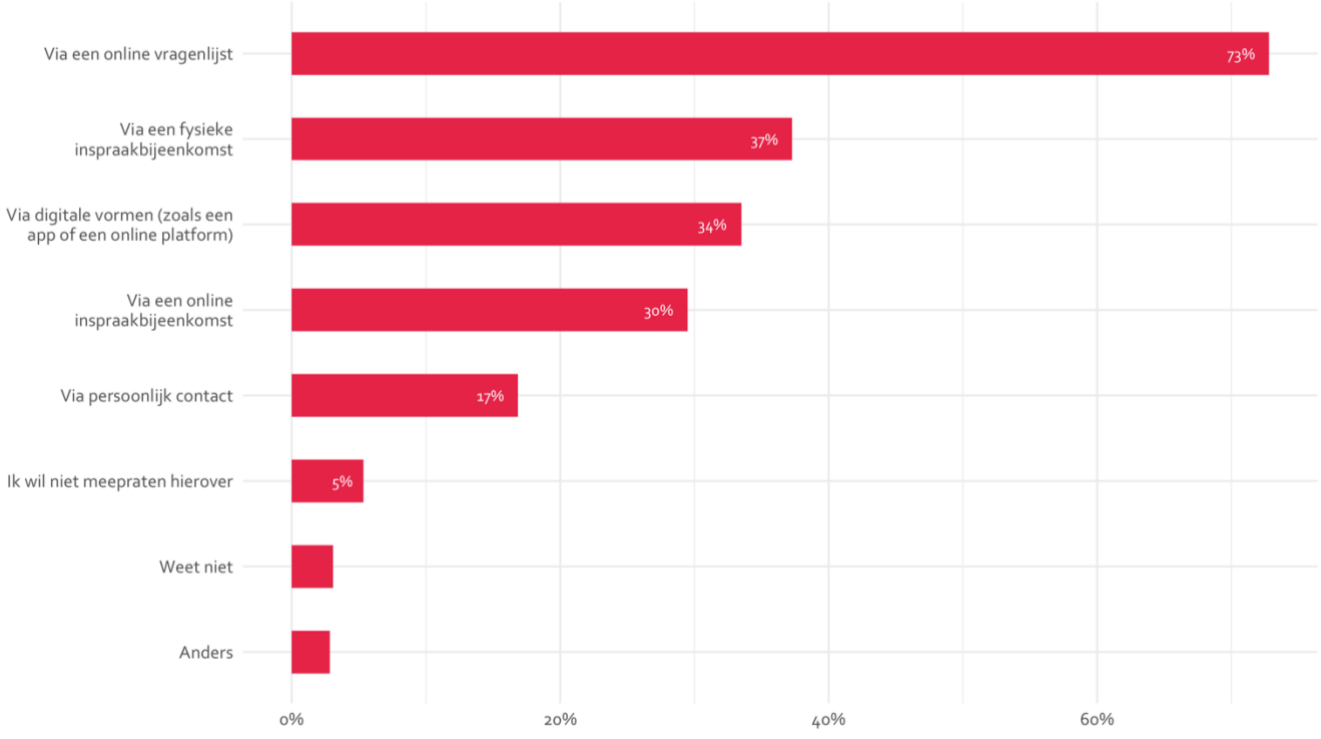
o.a. een burgerraad, een speciale app, MijnOverheid, een referendum, geen algemene maar toegespitste (nieuws)brieven op woongebied en aanplakbiljetten

73% van de respondenten wil via een online vragenlijst betrokken worden bij een lokaal energieproject

Ook fysieke inspraakbijeenkomsten (37% van de respondenten) en digitale vormen (34%) zijn populaire manieren onder respondenten om betrokken te worden bij energieprojecten in hun buurt.

Gewenste manier van betrokken worden bij energieproject in de buurt (%)

(n = 1.400)

Antwoorden optie 'Anders'

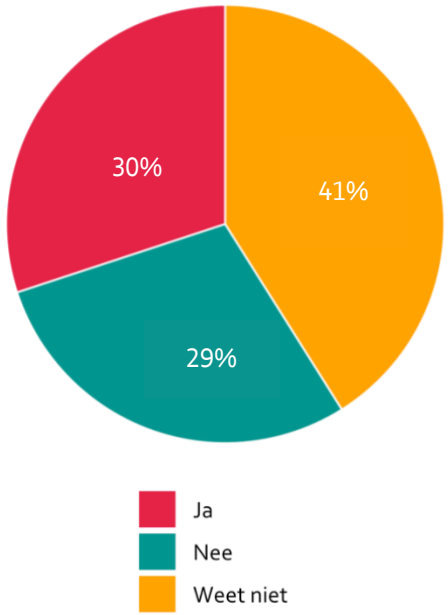
o.a. formeren van een stuurgroep waarin burgers vertegenwoordigd zijn en rondetafel conferentie. Ook geven respondenten aan dat dit afhangt van het type energieproject ne hoe dicht dit mogelijkerwijs bij hun woning komt te staan.

30% van de respondenten wil financieel betrokken worden bij een lokaal energieproject

Het afnemen van stroom of het kopen van aandelen, zijn de meest genoemde manieren waarop respondenten financieel betrokken willen worden bij lokale energieprojecten.

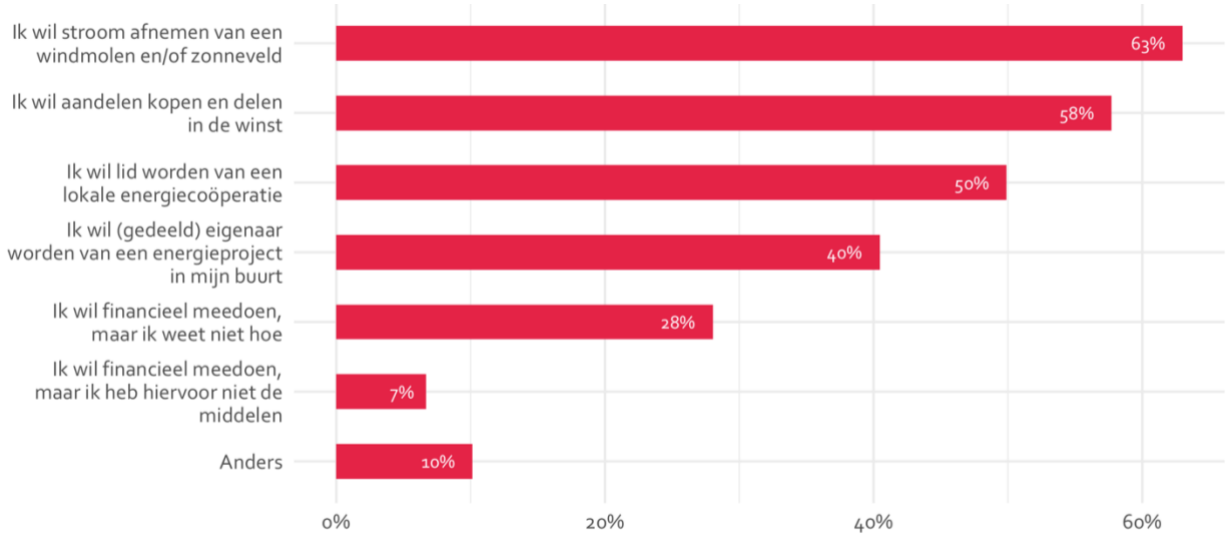
Wel /niet financieel betrokken willen worden bij een energieproject in de buurt (%)

(n = 1.381)

Gewenste manier van financieel betrokken worden bij energieproject in de buurt (%)

(n = 415)

Antwoorden optie 'Anders'

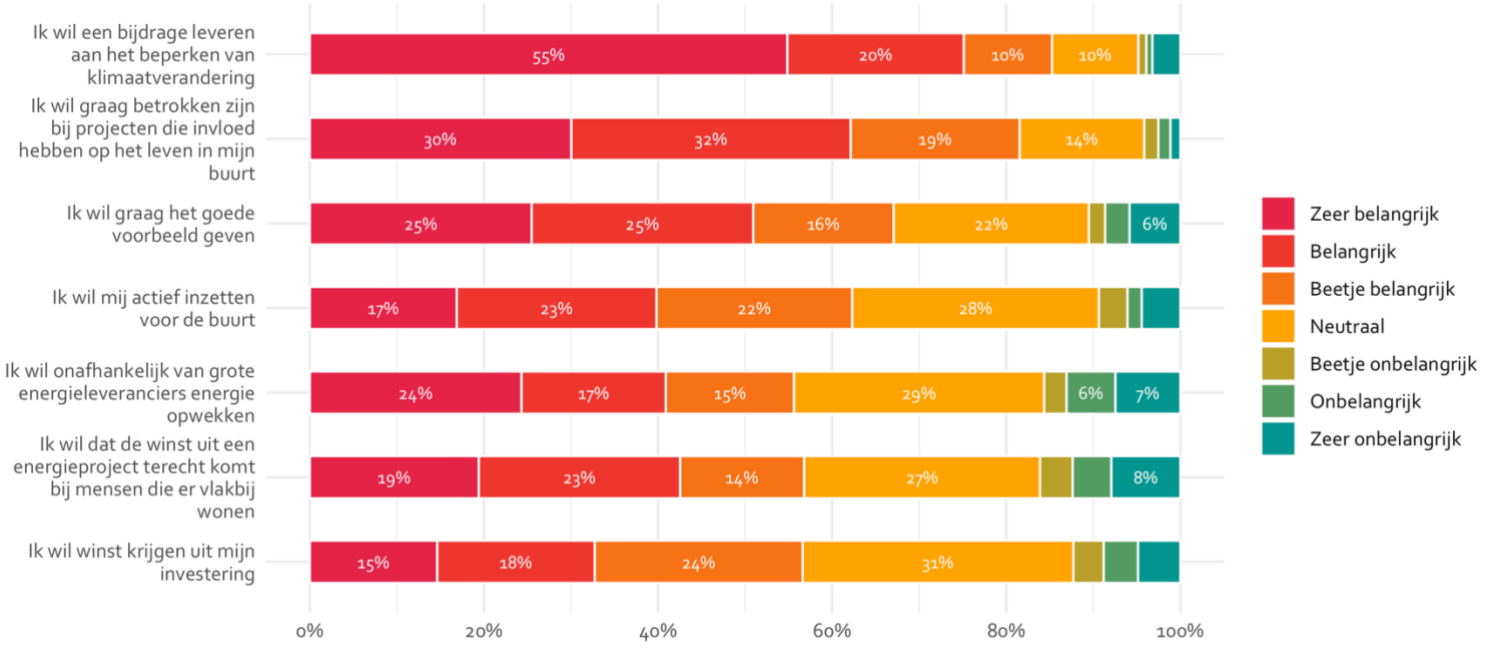
o.a. keuze voor manier van financiële betrokkenheid vraagt meer informatie over de aangegeven opties, windwokkels plaatsen, geldbedrag doneren, lening verstrekken aan een energiecoöperatie.

Inwoners willen financieel betrokken worden, met name om een bijdrage te leveren aan het beperken van klimaatverandering

Winst krijgen uit de investering is (zeer) belangrijk voor een derde van respondenten, maar het is niet de voornaamste reden waarom ze financieel betrokken willen worden bij een energieproject uit de buurt.

Redenen om *wel* financieel betrokken te zijn bij een energieproject uit de buurt (%)

(n = 397 – 415. Exclusief 'Weet ik niet/geen mening')

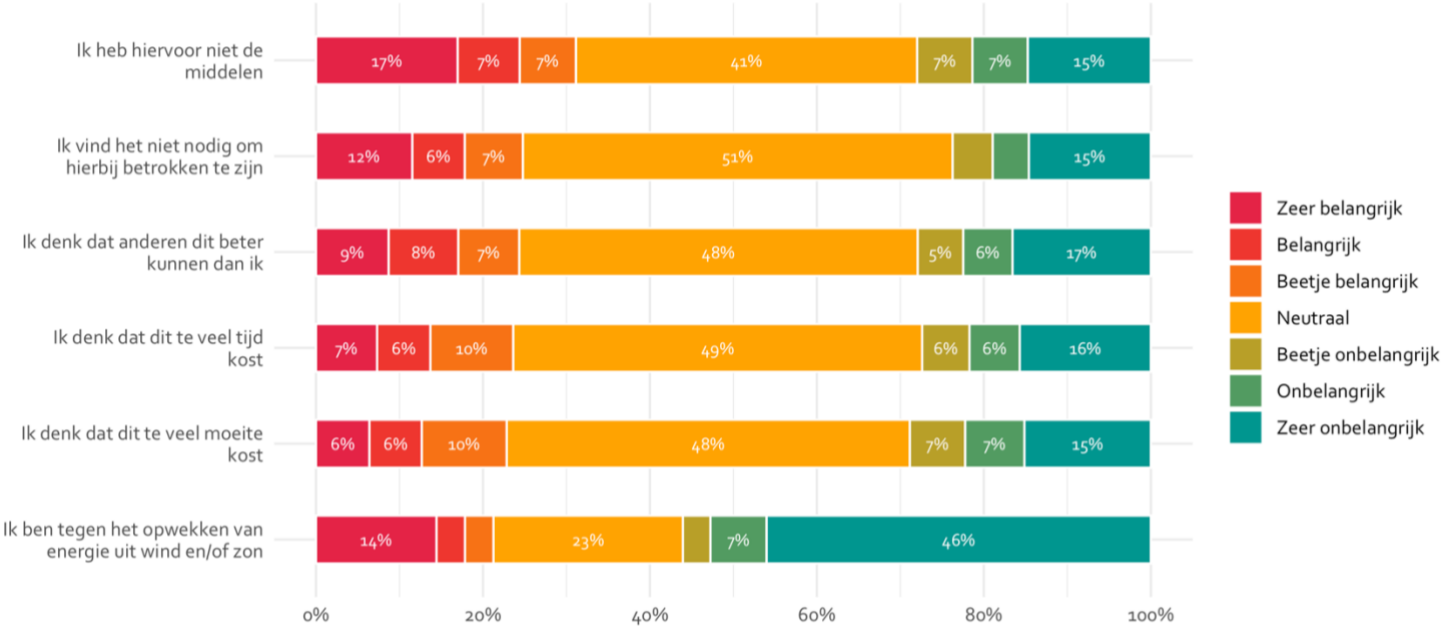

Geen behoefte aan financiële betrokkenheid bij een lokaal energieproject komt doorgaans niet voort uit weerstand tegen wind- en zonne-energie

Bijna een kwart van de respondenten geeft aan dat het niet kunnen beschikken over voldoende (financiële) middelen, een (zeer) belangrijke reden voor hen is om niet financieel betrokken te zijn bij energieprojecten uit de buurt.

Redenen om *niet* financieel betrokken te zijn bij een energieproject uit de buurt (%)

(n = 845 - 908. Exclusief 'Weet niet / geen mening')

Resultaten

Open vragen

26% van de respondenten heeft een opmerking of suggestie genoemd

Deze opmerkingen en suggesties gaan voornamelijk over de volgende onderwerpen:

- **Zorgen om voldoende draagvlak**

  "Stop AUB met het continu opdringen van deze vormen van energie opwekken. Wind- en zonne-energie zullen het lange termijn niet halen. Het continu opdringen/opleggen hiervan verkleint het draagvlak van de burger om aan deze gekte mee te doen"
  "Ik hoop dat veel jongere inwoners betrokken worden. De jongere generaties zullen de rest van hun (hopelijk lange) leven moeten leven met de keuzes die nu gemaakt worden. Ik weet dat het een lastige doelgroep is om te bereiken in een participatietraject, maar hopelijk weten jullie via de verenigingen (sport-, gezelligheids- etc.) en bijvoorbeeld de scholen wel een grote groep te bereiken"

- **Kritiek op regionale aanpak**

  "Ik vind het jammer dat de focus zo hard ligt op alleen maar windmolens en zonnepanelen, en dat het regionaal opgelost moet worden (zoals al aangegeven in vraag 2)"
  "Nationaal aanpakken, niet regionaal. Hoop dilettantisme van lokale bestuurders/ambtenaren

- **Té veel focus op alleen wind- en zonne-energie**

  "Deze vragenlijst focust op wind- en zonne-energie. Ik mis kernenergie als mogelijke energiebron. Als dit absoluut geen optie is, dan wil ik als burger graag de argumenten weten waarom"
  "Loop niet voorop. Wacht tot waterstof een goed en betaalbaar alternatief is. Aardgas blijkt zo slecht niet te zijn. Kijk maar naar landen om ons heen die van kolencentrales overstappen op aardgas"

Resultaten

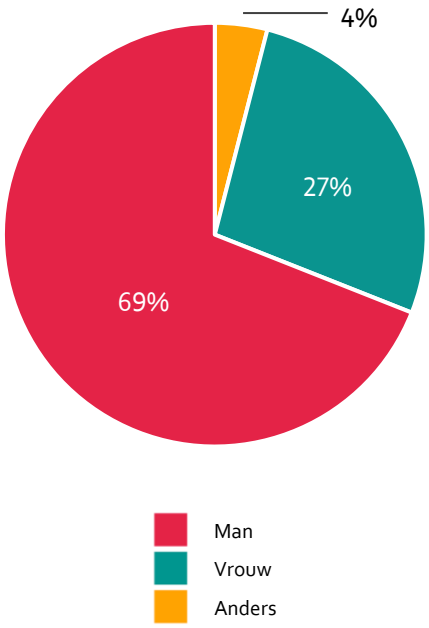
Persoonskenmerken

Kenmerken van de respondenten: geslacht en leeftijd

Verschillende groepen in de samenleving zijn vertegenwoordigd o.b.v. geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Wel is een oververtegenwoordiging vast te stellen van oudere en mannelijke inwoners. De resultaten dienen in dit licht bezien te worden.

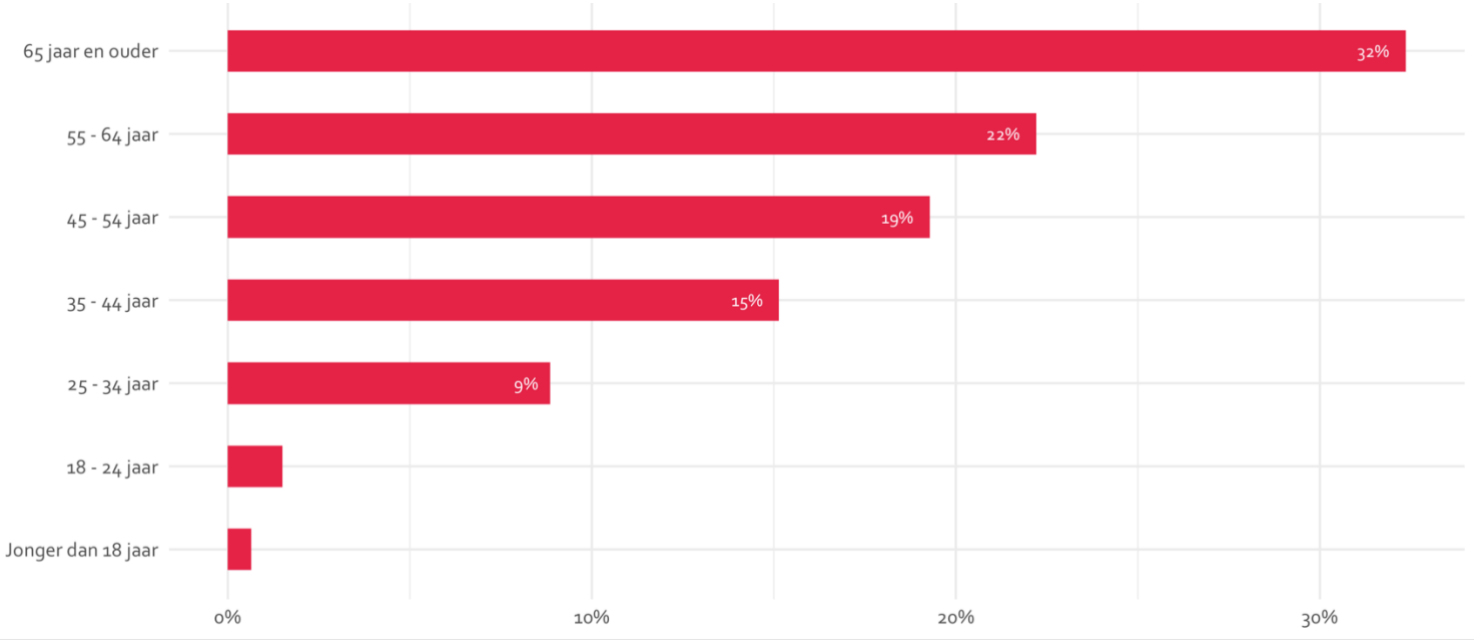
Man/Vrouw/Anders (%)

(n = 1.400)

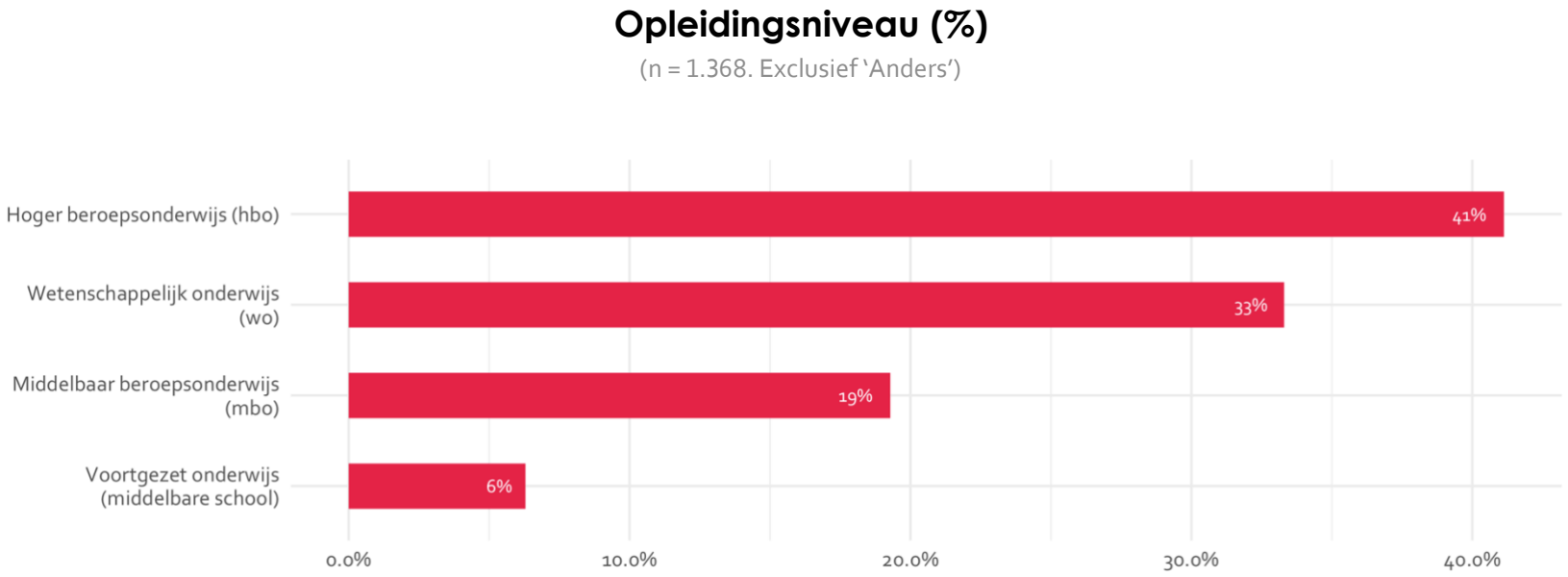
Leeftijd (%)

(n = 1.400)

Kenmerken van de respondenten: opleidingsniveau

Het merendeel van de respondenten heeft een hbo- of wo-opleiding afgerond. Ook de oververtegenwoordiging van hoger opgeleiden beïnvloedt de mate van representativiteit van de pool van respondenten voor de populatie inwoners van de RES-regio Holland Rijnland.

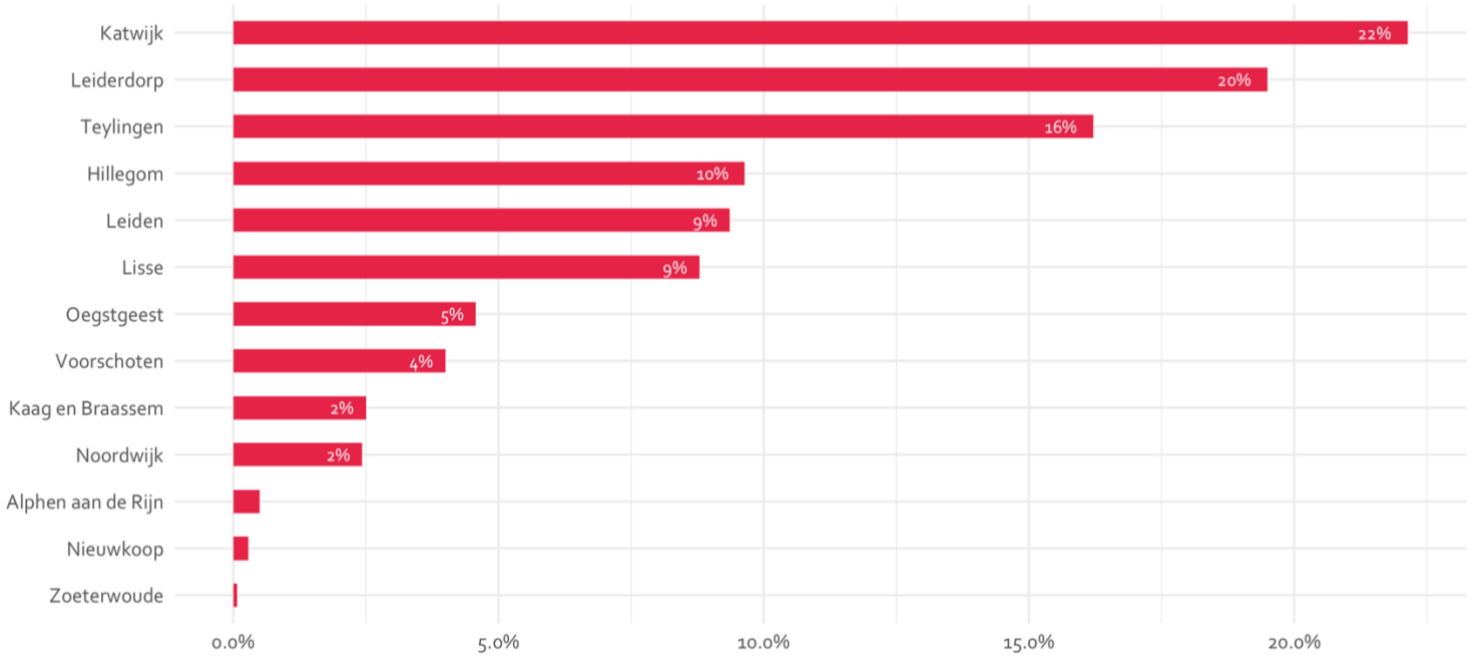

Kenmerken van de respondenten: woonplaats

Niet alle gemeenten in de regio Holland Rijnland zijn goed vertegenwoordigd in de resultaten van deze vragenlijst. Dit komt omdat enkele gemeenten de vragenlijst niet hebben uitgezet via hun eigen communicatiekanalen, of hebben deze beperkt onder de aandacht gebracht.

Woonplaats (%)

(n = 1.400)

Woonplaats (n)

(n = 1.400)

Woonplaats	Aantal
Katwijk	310
Leiderdorp	273
Teylingen	227
Hillegom	135
Leiden	131
Lisse	123
Oegstgeest	64
Voorschoten	56
Kaag en Braassem	35
Noordwijk	34
Alphen aan den Rijn	7
Nieuwkoop	4
Zoeterwoude	1

think. do. connect.

E:M+MA.
Wijnhaven 88
2511 GA Den Haag
070 - 87 00 460
info@emma.nl
www.emma.nl
Volg ons op Facebook, Twitter en LinkedIn